

**STEINLEIN RÜDIGER &
HEIDI STORBEL &
THOMAS KRAMER (HRSG.)
Handbuch zur Kinder-
und Jugendliteratur SBZ/
DDR: Von 1945 bis 1990.
Stuttgart: Metzler 2006.
1516 palstaa, kuv.**

Handbuch zur Kinder- und Jugendliteratur SBZ/DDR Von 1945 bis 1990 on viimeinen osa Saksan lasten- ja nuortenkirjallisuuteen liittyvästä viisisosaisesta käsikirjasarjasta, jonka varhaisin osa käsittelee vuoteen 1570 mennessä painettuja lasten- ja nuortenkirjoja. Sarjan massiiviset opukset sisältävät sekä kunakin ajanjaksona julkaistun kirjallisuuden valikoidun bibliografian että laajan katsauksen kuhunkin osaan liittyvästä kirjallisuudesta, sen sisällöstä ja julkaisemisesta. Rakenteellisesti kirjat muistuttavat muita käsikirjasarjoja, kuten kaksiosaista teosta *The Oxford Companion to the Book*.

Koska DDR:ssä julkaistusta lasten- ja nuortenkirjallisuudesta ei ole ilmestynyt kovinkaan paljon tutkimusta ja olemassa olevasta tutkimuksestakin suuri osa on julkaistu ennen muurin murtumista 1970- ja 1980-luvuilla ja sisältää sen vuoksi jonkin verran sosialistisen ideologian mukaisia painotuksia, mittava käsikirjasarja on enemmän kuin terve tullut. Se kokoaa aiheeseen liittyvän tuoreimman tutkimustiedon yksien kansien väliin.

Johdanto-osuudessa luodaan katsaus DDR:ssä vaikuttaneen sosialismin yhteiskunnallisiin, poliittisiin, taloudellisiin, pedagogisiin ja kirjallisiin edellytyksiin. Sen jälkeen seuraava osuus, jossa tarkastellaan lähinnä lasten- ja nuortenkirjallisuuden lajeja. Suurimman osan kirjan noin 1500 palstasta täyttää bibliografia, johon on valikoitu tarkempaan esittelyyn 800 lasten- ja nuortenkirjaa. Tekijöiden mukaan valikoima edustaa kattavasti niitä lasten- ja nuortenkirjallisuuden lajeja, joita kirjasto on esitelty. Kustakin kirjasta ker-

rotaan bibliografiset tiedot ja osasta kirjoja esitellään myös niiden sisältöä. Kirja päättyy hakemistoihin. Hyödyllinen on muun muassa hakemisto, jonka avulla pääsee tarkastelemaan bibliografiaan otettuja kirjoja lajityypeittäin. Itse bibliografia on laadittu aakkoselliseksi.

Kirjan ovat toimittaneet Rüdiger Steinlein, uudemman saksalaisen kirjallisuuden professori Berliinin Humboldt-yliopiston saksalaisen kirjallisuuden laitokselta, filosofian tohtori Heidi Strobel, joka työskentelee uudemman saksalaisen kirjallisuuden, evankelisen teologian ja taidehistorian opintokokonaisuudessa Tübingenissä ja Berliinissä, sekä filosofian tohtori Thomas Kramer, joka on kirjoittanut habilitaatiokirjoituksensa vuonna 2002 Humboldt-yliopistoon niin ikään lastenkirjallisuuden alalta. Näiden lisäksi kirjaan ovat kirjoittaneet myös monet muut lasten- ja nuortenkirjallisuuden asiantuntijat.

Kirjan johdannossa luodaan katsaus tilanteeseen, jossa saksalainen lasten- ja nuortenkirjallisuus oli sodan päättyessä ja pian sen jälkeen, niihin lähtökohtiin, joista sosialistista lastenkirjaa ryhdyttiin laatimaan. Samalla tarkastellaan itäisen Saksan kustannusmaailmaa sekä lasten- ja nuortenkirjallisuuden asemaa DDR:n kirjallisuushistoriassa ja kirjallisuuden opetuksessa. Johdettava osa on varsin perusteellinen – edellä mainittujen teemojen ohella käsitellään lisäksi lasten- ja nuortenkirjastoja, lastenkirjan asemaa kirkollisessa kasvatuksessa, pioneeriorganisaatiota erityisesti kirjallisen kasvatuksen näkökulmasta ja perhe-elämää DDR:ssä.

Kirjassa kiinnitetään melko paljon huomiota nuorten pioneerien ja Hitler-jugendin välisiin yhtymäkohtiin. DDR:ssä pyrittiin tekemään sodan jälkeen selvä pesäero kansallissosialistiseen aatteeseen, mikä näkyi myös kouluopetuksessa. Haluttiinpa sitä myöntää tai ei, näiden kahden poliittisen järjestelmän kasvatusihanteissa oli myös paljon sa-

maa. Yhtenäisiä piirteitä olivat esimerkiksi sankarikultti, ystävä-vihollinen -asetelma, toverihenki ja ohjelmallinen vihakasvatus. Nämä näkyvät myös molempien ideologioiden parissa julkaistussa kirjallisuudessa.

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden lajien tarkastelu on varsin kattava. Omat lukunsa saavat esimerkiksi fiktio, sadut, historialliset kertomukset, lyriikka, tietokirjat, tyttökirjat ja kuvakirjat. Yhtenä ryhmänä on antifasistinen lastenkirjallisuus, jota ei sinänsä voitane pitää varsinaisena kirjallisuuden lajina. Sen ottaminen omaksi kokonaisuudekseen kertoo omalta osaltaan niistä voimakkaista asenteista, joita kansallissosialismiin ja ylipäänsä porvarilliseen yhteiskuntaan Itä-Saksassa kohdistui. Lajityyppienkin esittely painottuu keskenään hieman eri tavoin. Esimerkiksi kuvakirjojen osuudessa, joka on laajuudeltaan miltei seitsemänkymmentä sivua, pääpaino on kirjojen kuvituksessa ja kuvittajissa. Vaikka teema toki on kuvakirjojen kannalta keskeinen, olisi ollut kiinnostavaa lukea enemmän myös kirjojen sisällöstä. Onhan lasten kuvakirjaa käytetty myös poliittisena vaikutusvälineenä. Onneksi kirjoittaja edes sivuaa kasvatuksellisia ulottuvuuksia, kirjojen sisältämää indoktrinaatiota sekä kuvakirjan asemaa yhteiskunnassa.

Handbuch zur Kinder- und Jugendliteratur on saksalaisella perusteellisuudella laadittu käsikirja, joka antaa hyvän kokonaiskuvan aiheesta. Kirja lienee ensimmäinen, johon on koottu näinkin laaja lasten- ja nuortenkirjallisuuden bibliografia, vaikka se jää edelleen, käytännön syistä, vain valikoimaksi.

**TUIJA LAINE
PROF., HELSINKI**